

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUTU MEZINÁRODNÍCH STUDÍÍ
KATEDRA AMERICKÝCH STUDÍÍ

MONROEOVA DOKTRÍNA

Jméno: Petr Just
Semestr: ZS 2002/2003
Kurz: Dokumenty amerických dějin I.
Vedoucí: doc.PhDr. Svatava Raková, CSc.
Datum: 6.1.2003

Výsledkem napoleonských válek v Evropě a napjaté vnitropolitické situace ve Španělsku a Portugalsku byla řada národněosvobozeneckých válek v Latinské Americe. V rozmezí let 1811-1822 ztratilo Španělsko postupně většinu ze své rozsáhlé koloniální říše v Americe. Demokratizační hnutí se objevilo také v samotném Španělsku. To si však evropští monarchové nechtěli nechat líbit a na kongresu ve Veroně v roce 1822 pověřili Francii, aby hnutí potlačila a obnovila ve Španělsku monarchii. Spojené státy vycítily hrozbu, že by stejným způsobem mohla Evropa zasáhnout také v Jižní Americe a přivést nově osamostatněné republiky zpět pod koloniální nadvládu španělské či jiné evropské monarchie.

S nápadem, jak čelit této hrozbě, přišel britský ministr zahraničních věcí George Canning, který návrhy Evropy odmítal. Na schůzce s americkým velvyslancem v Británii Richardem Rushem dne 16.8.1823 navrhl, aby USA a VB vytvořily ad hoc alianci, která by zasáhla v případě pokusu nějaké evropské velmoci obnovit koloniální impérium v jižní Americe. Prezidentovi USA Jamesi Monroeovi se tato myšlenka líbila. Podporoval ji také bývalý prezident Thomas Jefferson, s nímž se Monroe radil. V dopise Monroeovi ze dne 24.10.1823 Jefferson píše: *„Naší první a základní zásadou by mělo být nezaplétat se do evropských hádek. Za druhé nesmíme strpět, aby se Evropa vměšovala do transatlantických záležitostí. Amerika, severní i jižní, má své vlastní zájmy, zájmy vzdálené těm evropským. Měla by tudíž mít svůj vlastní systém. ... Mohu čestně podpořit navrhované prohlášení, že si neděláme nároky na tato území (bývalé španělské kolonie), že nebudeme stát v cestě k navázání přátelských vztahů mezi nimi a bývalou mateřskou zemí, ale že budeme důsledně všemi prostředky bránit jakémukoli násilnému zákroku jakékoli mocnosti.“*

Oponentem britského plánu byl ministr zahraničních věcí USA John Quincy Adams. Americká administrativa měla podle jeho názoru přijmout jednoznačné a otevřené stanovisko zcela nezávislé na Velké Británii, než být „ve vleku britských válečných štváčů“ (angl.: cockboat in the wake of the British man-of-war). Adamsovi se rovněž nelíbil britský požadavek, aby USA neusilovali o žádné ze zbývajících španělských území na americkém kontinentu včetně Kuby, Texasu či Kalifornie. Tomuto závazku se chtěl Adams vyhnout. Důvody, proč se právě Adams postavil britskému plánu na odpor, vidí někteří historici v jeho kandidatuře na presidenta v roce 1824. Politická situace v USA nahrávala spíše republikánům a proto se snažil Adams získat nominaci na republikánské kandidátce. Musel tedy opustit myšlení federalistické strany, která byla považována za více pro-britskou než republikáni.

Adams měl podporu většiny kabinetu, který o možném spojenectví s Velkou Británií jednal na zasedání 7.11.1823. Prezident Monroe se nakonec podřídil většinovému stanovisku své vlády a názor změnil.

To, co se později začalo nazývat „Monroeova doktrína“ nebyl žádný právní dokument. Jednalo se o několik pasáží z projevu prezidenta Monroea před Kongresem 2. prosince 1823. Do svého projevu přitom vtělil podstatu Adamsových názorů. Doktrína stála na několika hlavních zásadách:

- 1.) Hlavní pilíř: *“Americké kontinenty (množné číslo! = the American continents) ... nebudou předmětem kolonizace žádné evropské mocnosti.”*
- 2.) Politický systém evropských mocností se liší od systému Spojených států, které by *„považovaly jakýkoli pokus rozšířit evropský systém kdekoli na západní polokouli za ohrožení míru a bezpečnosti.“* Argumentoval, že Američané si svůj systém vybojovali v těžké válce, ve které prolili mnoho krve.
- 3.) Spojené státy nebudou zasahovat do stávajících evropských kolonií a nebudou se vměšovat do vnitřních záležitostí evropských států a do jejich válek.

V době, kdy byl projev přednesen, ani v následujících letech, nevzbudil větší pozornost – ani doma ani v zahraničí. Doktrína však nezapadla úplně do smetiště dějin, ale v průběhu let byla několikrát citována a bylo na ní odkazováno. Například v roce 1845 ji využil prezident James Knox Polk při své argumentaci, proč by Oregon měl připadnout USA a ne Velké Británii. Stejně tak s odvoláním na Monroeovu doktrínu varoval Británii a Evropu, aby nezasahovaly do americko-mexické války v letech 1846-1848.

K Monroeově doktríně se vrátil také prezident Theodore Roosevelt v letech 1904-1905. Jeho projev ke Kongresu dne 6.12.1904 je někdy označován pojmem „Rooseveltův dodatek k Monroeově doktríně“. Prezident vyhlásil v projevu právo USA působit v úloze mezinárodní policejní síly, kdyby země, kterých se týká Monroeova doktrína, neudržely vnitřní pořádek nebo nerespektovaly mezinárodní dohody. Tímto dodatkem se argumentovalo při ozbrojených intervencích USA na Kubě, v Dominikánské republice, v Hondurasu, na Haiti, v Mexiku, v Nikaragui a v Panamě.

Tato politika padla až nástupem Franklina Delano Roosevelta do úřadu presidenta USA. F. D. Roosevelt se ve svém inauguračním projevu dne 4.3.1933 vyslovil pro *„politiku v duchu*

dobrého souseda - souseda, který respektuje práva druhých.“ Ministr zahraničních věcí Cordell Hull pak 26.12.1933 podepsal v urugayském Montevideu rezoluci, podle níž „*žádný stát nemá právo vměšovat se do vnitřních nebo zahraničních záležitostí státu jiného.*“ Tím skončila platnost Monroeovy doktríny.

Použitá literatura:

May, Ernest R. **The Making of the Monroe Doctrine.** Harvard University Press, 1975.

Monroe, James. **Projev ke Kongresu USA ze dne 2.12.1823.**

Purvis, Thomas L. **Encyklopedie dějin USA.** Praha:Ivo Železný, 1999.

Tindall, George B. - Shi, David E. **Dějiny Spojených států amerických.** Praha: Lidové noviny, 1996.

Příloha: Monroe Doctrine expressed during President Monroe's seventh annual message to Congress, December 2, 1823.

„... At the proposal of the Russian Imperial Government, made through the minister of the Emperor residing here, a full power and instructions have been transmitted to the minister of the United States at St. Petersburg to arrange by amicable negotiation the respective rights and interests of the two nations on the northwest coast of this continent. A similar proposal has been made by His Imperial Majesty to the Government of Great Britain, which has likewise been acceded to. The Government of the United States has been desirous by this friendly proceeding of manifesting the great value which they have invariably attached to the friendship of the Emperor and their solicitude to cultivate the best understanding with his Government. In the discussions to which this interest has given rise and in the arrangements by which they may terminate the occasion has been judged proper for asserting, as a principle in which the rights and interests of the United States are involved, that the American continents, by the free and independent condition which they have assumed and maintain, are henceforth not to be considered as subjects for future colonization by any European powers.

It was stated at the commencement of the last session that a great effort was then making in Spain and Portugal to improve the condition of the people of those countries, and that it appeared to be conducted with extraordinary moderation. It need scarcely be remarked that the results have been so far very different from what was then anticipated. Of events in that quarter of the globe, with which we have so much intercourse and from which we derive our origin, we have always been anxious and interested spectators. The citizens of the United States cherish sentiments the most friendly in favor of the liberty and happiness of their fellow-men on that side of the Atlantic. In the wars of the European powers in matters relating to themselves we have never taken any part, nor does it comport with our policy to do so. It is only when our rights are invaded or seriously menaced that we resent injuries or make preparation for our defense. With the movements in this hemisphere we are of necessity more immediately connected, and by causes which must be obvious to all enlightened and impartial observers. The political system of the allied powers is essentially different in this respect from that of America. This difference proceeds from that which exists in their respective Governments; and to the defense of our own, which has been achieved by the loss of so much blood and treasure, and matured by the wisdom of their most enlightened citizens, and under which we have enjoyed unexampled felicity, this whole nation is devoted. We owe it, therefore, to candor and to the amicable relations existing between the United States and

those powers to declare that we should consider any attempt on their part to extend their system to any portion of this hemisphere as dangerous to our peace and safety. With the existing colonies or dependencies of any European power we have not interfered and shall not interfere. But with the Governments who have declared their independence and maintain it, and whose independence we have, on great consideration and on just principles, acknowledged, we could not view any interposition for the purpose of oppressing them, or controlling in any other manner their destiny, by any European power in any other light than as the manifestation of an unfriendly disposition toward the United States. In the war between those new Governments and Spain we declared our neutrality at the time of their recognition, and to this we have adhered, and shall continue to adhere, provided no change shall occur which, in the judgement of the competent authorities of this Government, shall make a corresponding change on the part of the United States indispensable to their security.

The late events in Spain and Portugal shew that Europe is still unsettled. Of this important fact no stronger proof can be adduced than that the allied powers should have thought it proper, on any principle satisfactory to themselves, to have interposed by force in the internal concerns of Spain. To what extent such interposition may be carried, on the same principle, is a question in which all independent powers whose governments differ from theirs are interested, even those most remote, and surely none of them more so than the United States. Our policy in regard to Europe, which was adopted at an early stage of the wars which have so long agitated that quarter of the globe, nevertheless remains the same, which is, not to interfere in the internal concerns of any of its powers; to consider the government de facto as the legitimate government for us; to cultivate friendly relations with it, and to preserve those relations by a frank, firm, and manly policy, meeting in all instances the just claims of every power, submitting to injuries from none. But in regard to those continents circumstances are eminently and conspicuously different.

It is impossible that the allied powers should extend their political system to any portion of either continent without endangering our peace and happiness; nor can anyone believe that our southern brethren, if left to themselves, would adopt it of their own accord. It is equally impossible, therefore, that we should behold such interposition in any form with indifference. If we look to the comparative strength and resources of Spain and those new Governments, and their distance from each other, it must be obvious that she can never subdue them. It is still the true policy of the United States to leave the parties to themselves, in hope that other powers will pursue the same course. ...“